

Prasek V., Organisace práv magdeburských na sev. Moravě a v Rak. Slezsku, kterou na právních památkách prokazuje. Olomouc. Ed. Hölzel 1900. Str. VI a 308 v 8°.

Horlivý a obětavý badatel v dějinách slezských, kterému velkými díky zavázání jsme za jeho Vlastivědu Slezskou, věnoval s pilností síly své tolikéž i prozkoumání právních poměrů jak ve Slezsku tak i v severní Moravě. Z prací těchto vydal r. 1884 Opavské právo hejtmanovo čili »roky« knížetství někdy Opavského, r. 1885 Nález o sedlákuom odpuštění braní učiněný v Opavě l. 1478, r. 1890 Překlad s výkladem na dílčí listy země Opavské z r. 1377, vesměs v programech vyšš gymnasia Opavského, dále Medařské landfojtství na severovýchodní Moravě v Časopise Matice Moravské XIX. str. 134 a sl. Na to přistoupil k vytčení organisace a hranic práva magdeburského v uvedeném území. Zdež udrželo se mnohem déle než v Čechách, kde po zřízení appellačního soudu odvolání do Magdeburka bylo zakázáno. Vydal nejdříve r. 1896 Tovačovskou knihu ortelů Olomuckých (Sbírka naučení a rozsudků vedle práva Magdeburského vrchním právem Olomuckým menšímu právu Tovačovskému od r. 1430—1689 vydávaných), kde ve třech úvodních pojednáních uvedl stručné dějiny vrchního práva Olomuckého, literaturu práva magdeburského na Moravě a krátké dějiny města Tovačova a tamějšího práva. Důležité jest tu, že Olomouc užíval magd. práva již r. 1220. Když Vratislav povýšena byla za vrchní právo a appellace do Magdeburka měla přestati, poslali Vratislavští r. 1351 přepis svého práva do Olomuce, kde se zavázali nebrati nikde než ve Vratislavi naučení. Na to povýšil markrabí Jan roku 1352 Olomouc pro všechna místa moravská práva magdeburského za vrchní právo a to ať byla královská, duchovní či panská. Tím stala se zároveň Vratislav pro severní Moravu stolicí nejvyšší. Ku konci 16. stol. dávala Olomuc naučení 40 městům, množství míst a vesnic, 50 právům patrimoniálním a přechetným osobám soukromým. Ovšem zmenšilo se již území vrchního tohoto práva r. 1626, když Karel z Lichtenštejna právo Krnovské za vrchní pro rozsáhlé své statky ustanovil, r. 1650, kdy appellace ve věcech hrdelních do Prahy nařízena. Konečně zavedl císař Leopold I. roku 1679 Koldínovo právo městské i na Moravě.

Podrobnější provedení organisace olomuckého práva pomocí regist z velkého materiálu nálezů jest vykonáno dílem, jehož název v čelo jsme položili. Jest to soudní topografie stolic Olomucké i jiných dle práva magdeburského. Do území olomuckého náležel i Bruntál, který založen r. 1212 na právě něm., do r. 1352 sám Olomucké naučoval a ještě do r. 1560 byl stolicí pro několik míst okolních. Tak podlehl i Jevíčko asi r. 1352. Dokumenty o podrobení se právu olom. zachovány jsou při místech: Brodek, Nový Jičín, Jívová, Konice, Lipník, Valašské Meziříčí, Prostějov a Tršice. Zvlášt cenné jest poučování práv vesnických. Zde uvedena následující scéna asi z r. 1430 před vesským soudem, které podobných málo máme: Právo zasedlo za předsednictví purkrabího. Odporník stanul a hlásil se; žalobníka tu nebylo. Po chvíli řekl purkrabí: »Mám pilno, chci odjeti a právo vzdáti.« Ale přísežní řekli: »Milý pane, osazuj to právo ještě.« I seděl zase, ale žalobníka nebylo. Protož purkrabí kázal odporníkovi, aby hlásil, že ustál žalobníka. Na to odešel odporník. Purkrabí potom vstal a chtěl odejiti, když bylo okolo

svačin. V ty přišel žalobník i žádal práva. Purkrabí zůstal řka, aby žalobník obeslal odporníka. Ale odporník nechodil, protož purkrabí míně, že již dosti seděl, chtěl odejít. Však žalobník, tahna se na starý zvyk, aby právo sedělo do slunce západu, ohlašoval, že pře nemohl ztratiti, an purkrabí byl vzdal právo před slunce západem (str. 228). Vysoce zajímavé jsou též ukázky při Řepšíně (str. 247 a sl.).

Druhý obvod práva magdeburského na Moravě bylo právo Hlubčické, kterým již r. 1253 Benešov horní a 1265 Chřenovice byly osazeny. Památky jeho jsou však praskrovné. Pro dějiny úředního jazyka důležitý jest list Novojičínských z r. 1562, kterým se poddali právu Olomuckému. Tu praví: »Oznamujeme, že předkové naši i my po nich od starodávna od — města Hlubčic jako od práva svého vyššího naučení — brali —. A v kterémžkolivěk z těch dvů jazykův, buď v českým aneb německým, při právě našim acta sepsány byly, týmž jazykem nám zase ortel a naučení odeslali. A nyní pak se toho zbraňují. A když sme jim akta — jazykem českým sepsaná odeslali, — sou nám taková akta, tím se zastírajíc, poněvadž město Hlubčice v Slezí jest a voni měščané Hlubčičští žádného jiného kromě německého neumějí — odeslali.« Když stížnost k císaři nepomohla, ač byla příznivě vyřízena, poddali se Olomuci. Tak bylo i při Meziříčí. Konečně si v Hlubčici věc rozvážili a naučovali znovu česky. — Vrchní právo Krňovské zahrnovalo jen Krňov a snad městečko Sudici. Konec publikace tvoří obvod práva Opavského, Ostravského (od r. 1584) a Těšínského (původně dle práva flamského, od r. 1364 dle magd.). Nisské právo založeno bylo původně též na magdeburském právu, a ač r. 1310 dostalo se mu biskupem Vratislavským Jindřichem práva flamského, vrátilo se k magdeburskému ku konci onoho století.

Této topografii soudní předeslány jsou kratičké rozprávky o appellaci do Magdeburka (str. 1) a do Prahy (str. 8), kterým schází pragmatický výpis a úplnost. V kapitole třetí o působnosti vnitřní práva olomuckého z nepochopitelného důvodu p. autor vykládá po německu (!): *Nachteidinge — werden für die Zeit 1514—1534 zehnmal verzeichnet und zwar regelmässig — atd. až do konce kapitoly na následující straně 8.: Übrigens verräth der Schreiber mit seinen Eintragungen. Tedy nějaká vědecká secesse, česko-německá kniha!*

Ze všech kusů viděti, že knihu psal historik. Právnick dal by jí jinou formu. Ale vděčni budme námaze spisovatelově. Cíle, který si položil, dosáhl. A že i kulturní historik i dějepisec poměrů jazykových bude moci materiálu zde složeného použiti, jest nikoli chybou, ale předností. *Jos. Teige.*

Das Heimfallsrecht und die Gütervereinigung im älteren böhmisch-mährischen Recht. Von Professor Dr. jur. Wilhelm von Brünneck in Halle a. S. Tištěno v Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, 20. Band, Germ.-Abth., Weimar 1899, str. 1—39

Tato rozprava dělí se ve čtyři oddíly. V prvním oddíle vykládá se privilegium dané 15. dubna 1406 Olomuckým biskupem Lackem z Kravař (Brünneck jej stále píše Lanek) městečku Modřicům, kdež biskup odřiká se odúmrtí ve prospěch obyvatelů; biskup Lacek praví, že v Moravě ode dávna